

1. Aba, Alsó major (KÖH 87383)

(Fejér megye) Ró

A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ a Séd-Nádor-csatorna kármentesítéséhez kapcsolódó előzetes régészeti dokumentáció készítésébe bevonta a Szent István Király Múzeumot, ennek keretében a múzeum munkatársai 2014. szeptember 15–16. között próbafeltárást végeztek.

A kutatott terület Aba külterületén, a Kása-dombtól DNy-ra található, a Sárvíztől mintegy 1 km-rel K-re. Összesen 9 próbaárok került megnyitásra, 164 m² felületen. Régészeti jelenséget 2 próbaárokban lehetett megfigyelni. Az egyik DK-i szondaárokban 2 gödör és egy árok jelentkezett, az előzőtől Ny felé eső szondában egy sekély oszlophely. Leletanyagot egyik objektum sem tartalmazott, azonban a területről szórvány római kerámia került elő. Az ERD után novemberben a területen a tervezett iszaplerakó megvalósításra került, amelynek kialakítása közben a Szent István Király Múzeum régészeti szakfelügyeletet végzett. Ez alatt új jelenség, lelet nem került elő.

Munkatársak: Savanyú Bálint és Kiss Balázs.

POZSGAI HELGA

2. Aba, Dekenyi-sor (KÖH 88151)

(Fejér megye) R

A Szent István Király Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából 2014. november 20–24. között próbafeltárást végzett a lelőhelyen a munkálatokat egy iszaplerakó kiépítését megelőző előzetes régészeti dokumentáció készítése indokolta.

Négy kutatóárokot nyitottunk, összesen 149 m² felületen. A kutatóárkok az MNM NÖK által végzett geofizikai vizsgálatok eredménye alapján kerültek kitérésre. Két kutatóárokban volt azonosítható régészeti jelenség (két árok), melyek közül az egyikből a rézkorra keltezhető, de jellegtelen házikerámia töredékei kerültek elő. A próbafeltárási eredményei alapján a területre régészeti megfigyelést javasoltunk, melyet november–december során végeztünk el. A megfigyelés alatt további régészeti jelenség nem került elő.

Munkatársak: Pozsgai Helga régész, Major Tibor, Kiss László és Kiss Balázs régésztechnikusok.

SAVANYÚ BÁLINT

3. Abasár, Peterma (KÖH 49334)

(Heves megye) Á

Abasáron, az új ivóvízvezeték kiépítésekor 52 m hosszúságú szakaszon, a község egyik kora Árpád-kori temploma és templom körüli temetője került elő 2014 áprilisa és júniusa között. A Heves megyei település külterületén, a Peterma részen, Szabó János Győző 1979-es ásatása alapján már részben ismertek voltak az egykori Szent Petronilla kápolna előzményei.

A lelőhely környezetében komoly mezőgazdasági tereprendezési munkákat végeztek az 1960-as években. Ezek során a Szent Petronilla kápolna még álló falait ledöntötték, a szentély környékén a domboldalt levágták, valamint egyes részokról kb. 80–100 cm földet is elhordtak. A temetkezések a mai felszíntől átlagosan 130 cm mélyen találhatók meg. Azonban a tereprendezés után a sírok egy része közvetlenül a felszín alól, 20–30 cm-ről került elő.

A kápolnáról Szabó János Győző az 1979-es ásatása után megállapította, hogy középkori, azon belül is Árpád-kori eredetű épület volt. A templomot a 11. század első felében építhették fel. Ezt az épületet a 12–13. században meghosszabbították, ennek a maradványai kerültek elő az ideai ásatási munkák során.

Az ásatás során 64 sírt dokumentáltunk, valamint jelentős mennyiségű szórvány csontanyagot gyűjtöttünk össze a sírok tisztításakor és kibontásakor. Ezek alapján feltételezhetően közel 100 ember maradványait találhattuk meg. A sírok leletanyaga az Árpád-kori köznépi temetők régészeti hagyatékát tükrözi. A leletanyagok között megtalálhatók az ezüst és bronz S-végű hajkarikák, gyűrű, vascsatok, valamint egy-egy Salamon és Könyves Kálmán király által veretett érem is.

Munkatársak: Bilicz Enikő, Bíró Csenge, Bíró László, Kakuk Balázs, Medveczki Zsolt, Mészáros Andrea, Perl Máté, Rác Kristóf, és Tanyi Sándor régésztechnikusok.

TÓTH ZOLTÁN

4. Abaújszolnok határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Ró

A Szélessávú körzethálózat fejlesztés, optikai kábel elhelyezése oszlopsoron és alépitményben (Edelényi, Szikszói Kistérség; optikai kábelépítés; I. ütem) című projekt kapcsán Szendrőlád, Ládbesenyő, Balajt, Damak, Hegyemeg, Tomor, Monaj, Nyésta, Abaújszolnok, Lak, Kupa és Szakácsi települések kül- és belterületén haladó nyomvonalra vonatkozóan előzetes régészeti dokumentációt készített a Herman Ottó Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából. A terepbejárásokat 2014. szeptember 29. és október 1. között végeztük, aminek során az alábbi lelőhelyeket érintettük:

Dél (KÖH 88183): A falutól közvetlenül D-re, a Selyebi-Vadász-patakól Ny-ra, a Szőlő-hegy oldalában található a közepes intenzitású neolitikus korú lelőhely. A területe kb. 100×100 m.

Kápolna-oldal 1. (KÖH 88187): A falutól DNy-ra a Selyebi-Vadász-patakól Ny-ra, a Szőlő-hegy oldalában található a közepes intenzitású neolitikus korú lelőhely. A területe a domb lábánál kb. 20 m szélességben, 100 m hosszban nyúlik el.

Kápolna-oldal 2. (KÖH 88193): A falutól DNy-ra a Selyebi-Vadász-patakól Ny-ra, a Szőlő-hegy oldalában, az Abaújszolnokról D-re haladó közúttól Ny felé leágazó bekötő út kereszteződésében található intenzív, római császárkori lelőhely. A területe kb. 200×300 m.

Munkatársak: Tóth Krisztián, Galkó József, Gregóczki Gergő, Juhász Ádám, Nagy S. József, Simon József és Toronya Zsolt.

FEKETE LÁSZLÓ

5. Abod, Puszt-falu-szőlők

(KÖH 88803)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U?, B?, Á, Ú

Örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan 2014. október 30-án terepbejárást végeztünk Abod határában. A községtől mintegy 500 m-re DNy-ra fekvő Puszt-falu-szőlők nevű dombot vizsgáltuk meg, melynek elnevezése elpusztult középkori falut sejtetett. Sajnos a szőlőhegyeket már felhagyták, így művelt területeket nem találtunk. A délkeletbeni szőlőhegytől KDK-re azonban szántott terület helyezkedett el (Alsó-Hosszak Ny-i vége), melyen terepbejárást végeztünk.

65×200 m-es területen közepes mennyiségű leletet gyűjtöttünk, melyek őskoraiak (neolitikum vagy bronzkor), Árpád-koraiak

és újkoriak voltak (26 db kerámiatöredék, 2 db patics). Ez alapján egy nagyobb régészeti lelőhely (őskori és Árpád-kori település) feltételezhető a szőlőhegyen, melynek K–DK-i szélét találtuk meg. Feltételezett kiterjedése: 300 m (ÉNy–DK) × 250 m (DNy–ÉK).

Munkatársak: Horváth Antónia, Galkó József és Óvári Gábor.
CSENGERI PIROSKA

6. Abony, Rózsás-dűlő IV. (44. lh.) (KÖH 33304) (Pest-megye) A, Sza

Az M8–M4 autópálya elválasztási csomópont közlekedési építményei előkészítéséhez kapcsolódó munkálatok során 2014. július 18.–augusztus 1. között próbafeltárást, 2014. november 24–28. között pedig teljes felületű feltárást végeztünk a lelőhelyen. A terület Abony településtől ÉK-re, a 4. sz. főút Abonyt elkerülő szakasza mellett húzódik. Összesen 3015 m² terület humuszosolása történt meg.

A próbafeltárást során 6 objektum került elő. Három méhkas alakú gödör és egy kövekkel kirakott platnis kemence, keltező leletanyag hiányában, bizonytalan korú volt. Feltártuk még két földbemélyített ház részleteit is: az egyikből kevés szarmata, a másikkól kevés késő avar kerámiatöredék került elő.

A teljes felületű feltárást során további 23 objektumot bontottunk ki, köztük két házat, két kemencét és 19 gödröt. A kibontott objektumok közül 12-ből került elő kevés szarmata vagy bizonytalan korú kerámiatöredék és állatcsont, a többi keltező leletanyag hiányában bizonytalan korú volt. Egy bizonytalan korú gödörből emberi váz került elő.

Munkatársak: Bózsza Anikó, Rajna András régészek és Szócs Péter geodéta.

PATAY RÓBERT

7. Alsónémedi, Ürgevolgy-dűlő (15. lh.) (KÖH 45795) (Pest megye) Ó?

A B1 DN 400 kőolajvezeték rekonstrukciójához kapcsolódó régészeti kutatások során 2014. június 17-én régészeti megfigyelés közben bontómunkát végeztünk Alsónémedi 15. (Ürgevolgy-dűlő) lelőhelyen. A terület Alsónémedi településtől ÉK-re húzódik. A 45 m²-es területen összesen 5 gödröt bontottunk ki, közülük egy gödörből került elő nagyon kevés, talán őskori kerámiatöredék, a többi keltező leletanyag hiányában bizonytalan korú volt.

Munkatárs: Bózsza Anikó régész.

PATAY RÓBERT

8. Apc határa, 21-es sz. főút (Heves megye) Pa, Ú, R, B, Lt, Sza

Apc határában, a 21-es sz. főút 1+300–7+850 km és a 9+750–15+050, valamint a 17+000–48+000 km sz. közötti szakaszának (Apc, Zagyasvántó, Lőrinci) négy nyomsávúra bővítése projekt keretében a Dobó István vármúzeum munkatársai az alábbi próba- és megelőző régészeti feltáráásokat végezték el.

Berek-alja 1. (KÖH 31504): a lelőhely a 21-es sz. főút K-i és Ny-i oldalán található. É-ről egy szeméttlerakóhoz vezető betonozott út határolja, D-i részét pedig a mostani Szuha-

patak medre szeli át. A lelőhely 132–135 m tengerszint feletti magasságban terül el, alapvetően sík területen. Az egész holocén ártéri terület mezőgazdasági művelés alatt áll.

A próbaásatásra 2014. február 20. és március 21. között, a megelőző feltárássra 2014. július 3. és augusztus 4. között került sor. A 086, a 0114/1, a 0114/9, a 114/11, a 0118, a 0119/1, a 0119/2, a 0119/3, a 120/1, a 0139/2, a 0142/1 és a 0143 hrsz.-ú ingatlanokon folytak a munkák. A próbafeltárást 151,34 m², a megelőző régészeti feltárást 7630,33 m² felületen végeztük el. A próbafeltárást alkalmával 17 régészeti objektumot tártunk fel. A megelőző régészeti ásatás alkalmával 1493 objektumszámot és 3096 stratigráfiai egység számot osztottunk ki.

A feltárási területet az ütemterv szerint négy részre osztották: 1/a, 1/b, 2/c és 2/d. Az 1/a és az 1/b részek a 21-es sz. főút Ny-i, a 2/c és a 2/d részek a 21-es sz. főút K-i részén található. Az 1/a és a 2/c területeket a Szuha-patak mesterséges medre választja el az 1/b és a 2/d területektől.

A humuszosodott réteg vastagsága átlagosan, 90 és 110 cm közé helyezhető. A régészeti objektumok egymással többször is szuperpozícióban voltak. A lelőhely 1/a és 2/c részein főként őskori (DVK, rézkor, bronzkor) és kevés szarmata telepjelenségeket figyeltünk meg szórványos temetkezésekkel. Az 1/b és a 2/d részein inkább szarmata és kevés őskori (DVK, rézkor, bronzkor) telepjelenségeket regisztráltunk néhány sírral.

Az 1/b részen a dunántúli vonaldiszes kerámia kultúrájának legdélibb házat azonosítottuk. A cölöphelyek tisztázását a gyökér- és rágcslányomok nehezítették. A friss, 2014-es régészeti eredmények a korábbi ismereteket megerősítették: a Berek-alja 1. lelőhely területét és annak tágabb környezetét az őskor különböző időszakában az ember intenzíven belakta.

A feltáráshoz kapcsolódóan műszeres fémlelet-felderítést is végeztünk. A kutatásnak köszönhetően számos szarmata fibula, római kori érem és egyéb fémleletek kerültek elő.

A feltárást munkatársai: Gutay Mónika ásatásvezető régész, Tóth Zoltán, Havasy Orsolya, Vágvolgyi Bence régészek, Bíró László, Farkas Gábor, Gulyás Benedek, Hortobágyi Viktor, Pap Lilla, Princz Tamara, Rácz Kristóf, Somodi Zoltán, Tóth Katalin, Tóth Magdolna és Balogh Bodor Tekla technikusok.

GUTAY MÓNIKA – TÓTH ZOLTÁN

Farkas-major (KÖH 85415): A lelőhely az Apc, Berek-alja 1. lelőhelytől D-re található. ÉK-ről a 21. sz. autós pihenő parkolója határolja. A lelőhely 135–145 m tengerszint feletti magasságban terül el, egy dombtetőtől és annak lejtős részein. A lejtős, alacsony részekben réti öntéstalaj, a dombtetőn csernozjom-barna erdőtalaj figyelhető meg.

A próbafeltárássra 2014. február 24. és március 21. között, a megelőző régészeti ásatásra 2014. július 03. és november 12. között került sor. A 079/9, a 080/1, a 86, a 087/15, a 0113/3, a 0114/8, és a 0114/11 hrsz.-ú ingatlanokon folytak a munkák. A próbafeltárást 943,59 m², a megelőző régészeti ásatást 45448,83 m² felületen végeztük el. A próbafeltárást alkalmával 60 régészeti objektumot bontottunk ki. A megelőző feltárást során 2131 objektumszámot és 4966 stratigráfiai egység számot osztottunk ki.

A feltárási terület nyolc részét (1/c, 1/d, 2/a, 2/b, 3/a, 3/b, 3/c és a 3/d) két ütemben tártuk fel. Az 1/c, a 3/d, az 1/d, a 2/a, a 3/b és a 3/c részek a 21-es főút Ny-i részén, a 2/b és a 3/a részek a 21-es főút K-i részén található. Az 1/c, a 3/d részek és az 1/d, a 3/c részek között a szarvasgedei út található. A humusz-